కోడరికంతో అత్తరికం

నిట్టల శ్రీరామమూర్తి

కోడలు లలిత, ఇంటికి వస్తూంటే గుమ్మందగ్గర దిష్టితీసి హారతి యిచ్చింది రమణమ్మ సగర్వంగా సంతోషంతో. హారతి వెలుగుల్లో నిగారించే నును చెక్కిళ్ళతో భవిష్యత్తునుగూర్చి కలలుకనే కౌటుకకన్నుల్తో ఆ పదిహేనేళ్ళ పడుచు అమాయకపు మొహం చూసేసరికి రమణమ్మకి తన వివాహమూ, భర్తతో తను గృహప్రవేశం చేస్తూంటే అత్తగారు వెంకాయమ్మ యిచ్చిన హారతీ జ్ఞాపకం వచ్చేయి. తను ఎన్ని కలలుకంది భర్తతో భవిష్యత్తులో ఎంతో ఆనందిద్దామని? అంతా ముప్ఫయ్యేళ్ళ నాటిమాట! ఎన్ని యుగాలు గడిచినట్లుంది. ఈలోగా ఎన్ని మార్పులు? కాపరానికి రాగానే తన ఆశలన్నీ అడియాసలయ్యాయి. నిమిష నిమిషానికీ అత్తగారి సాధింపుల్తో మనస్సు వేగిపోయింది. జీవితం వాడిపోయింది. రాత్రింబగళ్లు వంటింట్లో చాకిరీతో, తిట్ల బహుమానాల్తో దిగజారిపోయింది. భయం, సంకోచం లేకుండా భర్తతో గడియగడపటానికిగాని బయటికి తిరగటానికిగాని తను నోచుకోలేదు. తపించిన తన మనస్సు విసే ఆప్తులులేక తనలోనే దహించుకుపోయింది. తను సిగ్గుదొంతరలతో అమాయికంగా హారతిచ్చే అత్తగారి చిరునవ్వు మొహం చూసేటప్పుడు ఆ నవ్వులోనే తన జీవితం ఆ పళ్ళకిందబడి నలిగిపోతుందని ఎల్లా అనుకోగలదు?

లలిత కాపురానికి వచ్చింది. రమణమ్మలో అంతర్భూతమై, అణగారిపోయిన నిస్పృహ యిప్పుడు లలిత రావటంతోటే కట్టవలు తెగి అధికారరూపంగా కోపంతో కసితో చలాయించటం మొదలెట్టింది. అసలు లలితపై తనకీ నిరంకుశాధికారం ఎవరుయిచ్చేరు, ఎల్లా వచ్చింది అన్న విమర్శే లేకపోయింది రమణమ్మకు. తను చిన్నప్పుడు అత్తగారివల్ల పడిన బాధను లలితద్వారా తీర్చుకోటం మొదలెట్టింది.

కాపరానికొచ్చిన మర్నాటినుంచీ ఇంటిపనంతా లలితపై బడ్డది. వచ్చీరాని జ్ఞానంతో అభం శుభం తెలీని లేతవయస్సులో పూర్తిగా అపరిచితులైన వ్యక్తుల మధ్యలో వారివారి అవసరాలు గుర్తించుకు పనులుచేస్తూ, వాళ్ళ ఆగ్రహానుగ్రహాలకి తలబగ్గుతూ నాలుగు గోడలమధ్య జీవితం గడిపే స్త్రీ పురుషునికంటె అన్నివిధాలా సమర్థురాలేమో?

"పాపం రాణీగారు ఇంకా అంతఃపురంలోంచి దిగిరాలేదులా వుంది" అంటోంది రమణమ్మ పొద్దున్నే. చాచే భర్తహస్తాల్ని తప్పించుకుని, వెళ్తొన్నందుకు చిరుకోపం సూచించే అతని మొహం చూడనట్లు మొహం పెట్టి "వస్తున్నా నత్తయ్యా" అంటూ మేడ మెట్లు దిగి వస్తోంది లలిత. లలిత అల్లా మెట్లు దిగుతూంటే రమణమ్మకి మనస్సులో అదే మెట్లు 30 ఏళ్ళ క్రింద తను దిగుతూండడం, గదిలో భర్త చిరాకూ (తను వెళ్ళిపోతున్నందుకు), క్రింద తన అత్తగారి కేకలూ అంతా జ్ఞాపకంవచ్చింది. అప్పుడు తను ఎంత బాధపడింది? పాపం లలితకి ఎంత కష్టం వేసిందో?

"ఏమీ లేదులే అమ్మా, దాసీదీ పాలవాళ్లూ వస్తారు. కాస్త పెందరాడే లేస్తుండాలి పెద్దదాన్ని నేను లేవలేనని" అని పూరుకుంది రమణమ్మ. లలితమీద ప్రయోగిద్దామనుకున్న తిట్లన్నీ వాటంతటవే లోలోపలనే హరించుకుపోయాయి. ఆ వేళ రమణమ్మ వంటచేసింది. "నువ్వెళ్ళి వాడికేం కావాలో చూసుకో అమ్మా, నేనిక్కడ పనులు చూసుకుంటానులే" అని పెందరాడే మేడమీదికి పంపించేసింది రమణమ్మ రాత్రి భోజనాలు కాగానే. లలితకి అనిపించింది 'తన అత్తగారు ఎంతో మంచివారు.'

ఆరోజు లలిత కిటికీలో అద్దం వుంచి దువ్వెన్నముక్కతో తల దువ్వుకుంటోంది (భర్త తెచ్చే దువ్వెనలన్నీ ఆడబడుచులే లాక్కుంటారు మరి.) పొరపాటున చేయి తగిలి అద్దం క్రిందపడింది. అద్దం ముక్కముక్కలైపోయింది. లలిత గుండెల్లో రాయి పడింది. "అమ్మా వదినేం అద్దం క్రింద పారేసిందే" అని అరిచింది లలిత ఆడబడుచు సూర్యమణి. "ఏమిట్రా ఆ చప్పుడు" అంటూ రమణమ్మ పైకి వచ్చింది.

"అయిందీ. నేను అనుకుంటూనే వున్నాను. ఎప్పుడో ఆ కాస్తపనీ అవుతుందని. నిక్షేపంలాంటి అద్దం ఎల్లా ముక్కలైపోయిందో? ఆ దేం చేతులమ్మా మరీనీ. నా చిన్నప్పటినుంచి వస్తోంది ఆ అద్దం. కొందామంటే దొరుకుతుందా?" అంటూ ప్రారంభించింది రమణమ్మ. సాయంత్రం దాకా అల్లా సాధిస్తూనే వుంది ఏదో వంకబెట్టి. లలిత లేత హృదయం దిగాలుపడిపోయింది. ఆ కాస్త అద్దంకోసం అంతగా తన్ని వేపుకు తినడమా. తనూ మనిషేననీ, తనకూ హృదయం వుందనీ తను ఎంత బాధపడిపోతోందో గ్రహించిందా ఆవిడ? తన అత్తగారి మంచితనం ఏమైపోయిందో లలితకి అర్థం కాలా. "పొరపాటైంది అత్తయ్యా చూడలేదు" అంటూ ఏడుస్తూ కూర్చుంది లలిత. లలిత ఏడుపు చూసి రమణమ్మకి గబుక్కున తన చిన్ననాటి సంఘటన జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆరోజు తనూ అద్దం క్రింద పారేసింది. వెంకాయమ్మగారు ఎన్ని కేకలు పెట్టింది తన్ని? అప్పుడు తనెంత ఏడ్చింది? తనకనిపించింది తన అత్తగారికూతురే అల్లా అద్దం పగలగొడితే ఆవిడ అల్లా తిట్టేదా అని పాపం లలిత మనస్సుని తను ఎంత గాయపరిచింది?

"పోనీలే అమ్మా పూరుకో ఏదో పొరపాటు అందరికీ వస్తుంది. పిచ్చిపిల్లా దానికంత ఏడుపెందుకూ? ఏమన్నారని" అని సముదాయించింది రమణమ్మ. అప్పుడే వీధిలోంచి హాలులోకి అడుగెడుతున్న కొడుకుని "ఏమిరా? అస్తమానూ నువ్వొక్కడివే అల్లా తిరక్కపోతే కొత్త దాన్ని కూడా ఏసినీమాకో బీచికో తీసుకు పోగూడదూ? ఒక్కత్తే ఇంట్లో ఏంతోస్తుందీ?" అంది రమణమ్మ.

"అల్లాగేనమ్మా" అంటూ నవ్వు మొహంతో మేడమీదకు వెళ్లిపోయాడు సుందర్రావు. లలితకి అత్తగారితరహా అర్థం కాలేదు. ఓ క్షణానికి చెడామడా తిట్టి తన్ని నానా మాటలూ అంటుంది. మళ్ళీ క్షణంలో కన్నతల్లికంటె ఎక్కువ ప్రేమగా చూస్తూ తనూ తనభర్తా సుఖంగా వుండటమే మహాభాగ్యం అనుకుంటుంది. 'అస్తమానూ అల్లా ప్రేమగానే వుండకూడదా' అని అనిపిస్తుంది లలితకి. క్రమేణా రమణమ్మ మనస్తత్వం లలితకి అర్థమైపోయింది. ఆవిడ ఏదేనా అన్నప్పుడు మనస్సుకి పట్టించుకోకుండా

సర్దుకుపోవడం మొదలెట్టింది. ఇలా మబ్బు ఎండల మార్పులతో లలిత జీవితం గడిచి పోతోంది.

* * *

కోడలు శ్యామల ఇంటికి వస్తూంటే లలితమ్మ గుమ్మందగ్గర దిష్టితీసి హారతిచ్చింది సంతోషంగా. శ్యామలచూసే అమాయికపు చూపులు లలితమ్మ కాపరానికి వచ్చిన మొదటిఘడియలు జ్ఞాపకం చేశాయి. శ్యామల కాపరానికి రాగానే తాళం చెవుల గుత్తి ఇచ్చివేస్తూ అంది లలితమ్మ, "ఇదిగో శ్యామలా, ఇవాళనుంచి నీదే ఇంటి పెత్తనం, జాగ్రత్తగా సరిదిద్దుకో".

మర్నాటినుంచీ శ్యామలని కన్న కూతురిలా చూసుకోవడం మొదలెట్టింది లలితమ్మ. శామల నేంపని చేయనిచ్చేదికాదు. శ్యామలని ఎవరూ అనేవాళ్లు లేక పోవడం మూలాన్ని స్వేచ్ఛ ఎక్కువైంది. విచ్చలవిడిగా భర్తతో షికార్లూ, రోజూ సినీమాలూ, రాత్రిళ్లు ఆలస్యంగా ఇంటికి రావటం, ఉదయం పొద్దెక్కి లేవటం సంసార బాధ్యత ఏమీ పట్టించుకోని మనిషిలా ప్రవర్తించటం మొదలెటింది శ్యామల. ఎంత ఆలస్యమైనా కనిపెటుకు కూర్చునేది లలితమ్మ. వాళ్ళిద్దరికీ భోజనాలు పెట్టి వంటిల్లు కడుక్కుని సామాన్లంతా సర్దుకొని అప్పుడు పడుకునేది. చనువు ఎక్కువైపోయి శ్యామలకి అత్తగారంటే గౌరవంగాని, భయంగాని లేకుండా పోయింది.

ఓ రోజున లలితమ్మకి జ్వరం వచ్చింది. పెందరాడే కాస్త కాఫీ త్రాగి పడుకుంది. శ్యామలా వెంకటేశం సినిమా కెళ్లి రాత్రి పది గంటలకి ఇంటికి చేరుకున్నారు. రాగానే భోజనాల హడావిడి ఏమీలేక పోవటం చూసి శ్యామల విసుక్కుంది. చిర్రుబుర్రుమంటూ, ఇక్కడి వక్కడా, అక్కడి విక్కడా పారేసి, పెద్ద చప్పుళ్ళతో గిన్నెలూ అవీ పడేసి ఎల్లాగైతే నేం భోజనాలు ముగించి పైకి చక్కాబోయింది భర్తతో.

పొద్దున్నే మామూలు వేళకి లేవలేకపోయింది లలితమ్మ. శ్యామల మేడమీంచి దిగి వచ్చేసరికి ఏడున్నర అయింది. ఇంకా కాఫీలు లేవు. విసుక్కుంటూ శ్యామల కాఫీ నీళ్లు పెట్టింది. లలితమ్మ మంచంమీంచి లేవలేదుజ్వరముతో. శ్యామల 'ఎల్లా వుంది' అనేనాతనని అడగనందుకు లలితమ్మ మనస్సు చాలాకష్టపడింది. శ్యామల మేడమెట్లు దిగుతూంటే లలితమ్మకి తన అత్తగారన్న దెప్పి పొడుపుమాటలు జ్ఞాపకం వచ్చేయి. తన విషయంలో అన్యాయ మనిపించిన. ఆతిట్లన్నీ శ్యామలవిషయంలో సరియైనవే అనిపించాయి. కాని శ్యామల నేదో అందామనుకున్నమాటలు ఆమె హృదయంలోనే ఇగిరి పోయాయి. ఇంతలో వెంకటేశం "ఎల్లా వుందే అమ్మా" అంటూ మేడదిగివచ్చాడు. లలితమ్మ అంటోంది శ్యామలతో "అదేమిటే అమ్మాయి? వంటింట్లో వస్తువు లెక్కడి వక్కడే వున్నాయి. ఓదాని మీదా మూతలులేవు. అలమారు తీసి వెళ్లి పోయినట్లున్నావు మజ్జిగంతా పిల్లి త్రాగేసింది. కాస్త చూసుకోనక్కర్లా"

"ఎంతచేసినా అంతే మీకేం తృప్తిలేదు నావొళ్లు హూనం అవటంతప్ప వెధవచాకిరీ చెయ్యలేక చస్తున్నాను" అంటూ ప్రారంభించింది శ్యామల బుంగమూతితో. లలితమ్మ నిర్ఘాంతపోయింది. తన "మంచి" అటు అత్తగారికీ అవసరం లేకపోయింది ఇటు తన కోడలికీ అవసరం లేకపోయింది! శ్యామల తన్నిలా ఎదిర్చి మాట్లాడుతుందని కలలోనేనా అనుకోలేదు లలితమ్మ.

"అసలే ఆమెకి జ్వరంగావుంటే పైగా నీపోటీమాటలు కూడా దేనికి? ఇంట్లో పనులు కాస్త చూసుకో నక్కర్లా" అని శ్యామలని మందలించి బయటికి వెళ్లి పోయాడు వెంకటేశం. దీనిఫలితం మరి మూన్నాళ్లదాకా భార్యాభర్తలు ఎడ మొహం పెడమొహమూనూ. అన్నీ తెలిసిన లలితమ్మ వెంకటేశాన్ని కూకలేసింది. "చిన్నపిల్ల, అభం శుభం తెలీదు. నువ్వేనా కాస్త తెలుసుకుని మెలగుతూ వుండాలి దాన్నేమీ అనకూడదు. పాపంతేత మనస్సు బాధపడుతుంది" అని. తల్లీకొడుకుల సంభాషణ చూచాయగా వంటింట్లోంచి విన్న శ్యామల, తల్లి కొడుక్కేదో నూరిపోస్తోంది తనమీద అని అపోహపడి మరీ ధుమధుమలాడ్డం మొదలెట్టింది.

లలితమ్మకేం అర్థంకావటంలా, అప్పుడు తన్నలా తన అత్తగారు కేకలెయ్యటానికీ ఇప్పుడు తన కోడలు తన్నిలా ధిక్కరించటానికీ రోజులు దొర్లిపోతున్నాయి. ఆ యింట్లో ఓరోజు విందు ఓరోజు మందు!

* * *

ఆరోజు శ్యామల పుట్టింటికి వెళ్లింది తన అప్పకూడా పుటింటి కొచ్చిందని తెలిసి. ముందు శ్యామలని పంపటానికి ఇష్టపడని వెంకటేశం తల్లిమాట తీసెయ్యలేక 'సరే' అన్నాడు. తనమీద ప్రేమతోనే పంపిస్తోందో, తను ఇంట్లో వుండడం ఇష్టంలేకే పంపిస్తోందో తేలలేదు శ్యామల అనుమానపు మనస్సుకి.

శ్యామల అప్ప అత్తగారిముందు వెంకాయమ్మలాంటివాళ్లు బలాదూరు. శ్యామల తన అక్కగారి కష్టాలన్నీ వింది. అత్తగారంటే అల్లా వుంటారా అని ఆశ్చర్యపోయింది. మరి తన అత్తగారు ఎప్పుడూ ఏమీ అనేది కాదే? ఇంకా అమ్మేనా అనేదికాని. బహుశా అప్పఅన్నట్లు ఆవిడ ఆ కష్టాలు అనుభవించివుంటుంది. అంచేతే తన్నలా ప్రేమగా చూస్తోంది. ఒక్కసారి శ్యామలకి తన కళ్ళముందు తెర తొలగించినట్లయింది. అత్తగారంటే వున్నట్టుండి ఎంతో ప్రేమపుట్టుకొచ్చింది. లలితమ్మని చూసే వరకూ తోచలేదు. మర్నాడే ప్రయాణమై అత్తారింటికి వెళ్ళిపోయింది శ్యామల. శ్యామల అనుకోకుండా అంత త్వరగా వచ్చేసినందుకు ఆశ్చర్యపడింది లలితమ్మ.

మర్నాడు తెల్లవారగట్ల 5 గంటలకి లేచింది శ్యామల. "మీరు పడుకోండి అత్తయ్యా, నేను అంతా చూసుకుంటాను" అని ఇంటి పనులన్నీ చూసుకోవడం మొదలెట్టింది.

ఆ రోజు మామూలుగా పెత్తనానికి వచ్చే రత్తమ్మ ఆశ్చర్యానికి సమాధానంగా చెప్పింది లలితమ్మ. "కోడలికి ఇంటి పనులన్నీ అప్పజెప్పి చాకిరీ చేయించినా భరించలేదు. అల్లాఅని విచ్చలవిడిగా వదిలేసినా బాధ్యతలు తెలిసిరావు. వాళ్ళ మానాన్ని భర్తతో హాయిగా వుండేటట్లు సావకాశం యిస్తూ మంచి మాటల్తో సంసార దక్షత నేర్పాలి. వాళ్ళలో తప్పులుంటే సహనంతో క్షమించాలి. ఎందుకంటే ఆ వయస్సులో మనమూ అల్లా చేసేవాళ్లమే కాబట్టి." శ్యామల అందుకుంది "అత్తగారిచ్చిన స్వేచ్ఛని పాడు చెయ్యకుండా భర్త సుఖం చూసుకుంటూ, ఇంట్లో పనులు అడిగి తెలుసుకుంటూ, అత్తగారిలో వున్న బలహీనతల్ని అర్థం చేసుకుని సమయానుకూలంగా నడుచుకుంటే కోడలు కూతురూ, అత్తగారు తల్లీ అవుతారు ప్రేమానుబంధంలో."

తనమూలంగా తన కొడుకూ కోడలూ దావాలు చేసుకుని విడాకు లిచ్చుకోవటం మాత్రమే తెలుసుకోగల్గిన రత్తమ్మ ఈ రెండు సమాధానాల్నీ సమన్వయం చేసుకుందుకు ప్రయత్నిస్తూ అర్థం కానట్లు మొహం అదోలా పెట్టి వెళ్ళిపోయింది శాస్త్రుల్లుగారి పురాణం వినటానికి. ★

కాంచన ద్వీపం
వెల 1-8-0
పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకం.
ఆంధ్రగ్రంథమాల,
మద్రాసు 1.